

כשראתה האם שרוצים לכוף אותה לעבודה זרה, (19) אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה.

יצתה בת קול ואמרה על אשה זו: "אם הבנים שמחה". [ולשון מקרא הוא בתהילים קיג ט: "מושיבי עקרת הבית", שנשארה עקרה בלא בנים, ואף על פי כן "אם הבנים שמחה"].

וזהו שאמר הכתוב: "כי עליך הורגנו כל היום": אלו הבנים; "נחשבנו כצאן טבחה: זו אם הבנים.

רבי יהושע בן לוי אמר: "כי עליך הורגנו כל היום" זו מילה שניתנה לעשותה, ביום השמיני, כי דמו של התינוק נשפך, ולפעמים מת הוא, ואף על פי כן מלים כל ישראל את בניהם.

רבי שמעון בן לקיש אמר: אלו תלמידי חכמים, שכדי לברר היטב ענין השחיטה, הן מראין הלכות שחיטה בעצמן [על צואר עצמן], אף על פי שסכנה היא.

דאמר רבא: כל מילי ליחזי איניש בנפשיה, בר משחיטה, ודבר אחר [צרעת].

[כל דבר יכול אדם להדגים על עצמו, חוץ משחיטה בסכין, שמא יתחבנו בגרונו, (20) וחוץ ממראות נגעי צרעת, מפני שעל ידי כן מסתכן הוא, שמא תקפוץ עליו צרעת.]

רב נחמן בר יצחק אמר: "כי עליך הורגנו כל היום" נאמר על אלו תלמידי חכמים,

שממיתין עצמן על דברי תורה, כי רק כך זוכים שיתקיימו אצלם דברי התורה, וכדברי רבי שמעון בן לקיש.

דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שממית עצמו עליהם.

כי, כדי שהאדם יוכל להיות דבק בתורה בקביעות, צריך הוא "להמית את גופו", כלומר להשליך מעצמו את מותר התאוה ורצונותיו החמריים. (21)

שנאמר [במדבר יט יד]: "זאת התורה, אדם כי ימות באהל".

עתה חוזרת הגמרא לחורבן ביתר.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

ארבעים סאה קצוצי תפילין [בית של תפילין א-11] ללא הרצועה נקרא: קציעה [נמצאו בראשי הרזגי ביתר, שכך הרגום הרומאים כשהם עטורים בתפילין, ומשדה הקטל נאספה כמות של ארבעים סאה בתים של תפילין; ובהמשך הענין מתבאר, אם בתים של יד או בתים של ראש.

רבי ינאי ברבי ישמעאל אמר: משדה הקטל נאספו שלש קופות של ארבעים ארבעים סאה [כל קופה ארבעים סאה] קצוצי תפילין.

ואילו **במתניתא תנא [בברייתא שנינו]: ארבעים קופות היו שם, של שלש שלש סאין קצוצי תפילין בכל אחת מהקופות.**

19. מהר"ל. ראה שם.

20. רש"י. ובמהרש"א כתב דמרעי מזליה כענין אל יפתח אדם פיו לשטן, ואם הדיבור מביאו

לידי כך כל שכן המעשה, וכמו שאמרו בסמוך על צרעת.

21. מהרש"א. וראה עוד במהר"ל.

מאי קראה [היכן מצאנו במקרא] שריצצו בני
בבל ראשים אל הסלעים?

דכתיב [תהילים קלז ח ט]: "בת בבל
השדודה, אשרי שישלם לך את גמולך
שגמלת לנו, אשרי שיאחז וניפיץ את עולליך
אל הסלע" כשם שעשית לנו.⁽³⁾

כתוב [איכה ד ב]: "בני ציון היקרים,
המסולאים בפז, איכה נחשבו לנבלי חרש,
מעשה ידי יוצר".

ומפרשינו: מאי "מסולאים בפז"?

אילימא [שמא תאמר] דהווי בני ציון מחפי
בפיזא [מכוסים ומקושטים בפז ובתכשיטי
זהב]?

כך אי אפשר לומר, שהרי: והאמרי דבי רבי
שילא: תרתי מתקלי איסתרי פיזא — נחות
בעלמא, חדא ברומי, וחדא בכלי עלמא.

[כי בבית מדרשו של רבי שילא אמרו: שני

ונמצא, בין לרבי ינאי בין למתניתא מאה
ועשרים סאין היו, אבל לרבי יוחנן לא היו
שם אלא שליש מכמות זו דהיינו ארבעים
סאה.

ולא פליגי, רבי יוחנן ורבי ינאי; כי:

הא — דרבי ינאי — בכתים דרישא [של
ראש], שהם גדולים פי שלשה מבתים של
יד, היות והם מחולקים למספר בתים, וצריך
לעשות ריוח ביניהם.

הא — דרבי יוחנן — בכתים דדרעא
[תפילין שבורוע] שגודלם שליש בלבד
מבתים של ראש.⁽¹⁾

אמר רבי אסי: ארבעה קבין מוח של ראשים
מרוצים, נמצאו בחורבן בית ראשון⁽²⁾ על
אבן אחת.

עולא אמר: תשעת קבין היו.

אמר רב כהנא, ואיתימא: שילא בר מרי:

שהיות ואסור להניח תפילין של ראש לפני
תפילין של יד, וכן מסירים את התפילין של ראש
בתחילה, אם כן נמצא כשבאו שונאים עליהם
הרבה מהם הניחו של יד ועדיין לא הספיקו
להניח של ראש, וכן הרבה החלו לחלוץ
והספיקו להסיר רק את של ראש, וחלקם היה
עליהם גם של יד וגם של ראש, וכולם נהרגו,
נמצא אם כן, שהיו עליהם תפילין של יד פי
שלושה ממה שהיו תפילין של ראש.

2. רש"י, וראיה — מהפסוק שמביאה הגמרא על
בני בבל שהחריבו את בית ראשון.

3. אף שהפסוק מדבר בבני בבל עצמם, מכל
מקום יש ללמוד מכאן שכך עשו בני בבל לבני

1. על פי רש"י. ולכאורה קשה לפי מה
שהעמידה הגמרא את דברי רבי יוחנן בתפילין
של יד, מדוע אמר רבי יוחנן שנמצאו בראשי
הרוגי ביתר?

ותירץ המהר"ם שיף, על פי המבואר בכבא
מצינא קה ב, שהנושא משא בזרועו מניח את
תפילין של יד בראשו, שבראש יש מקום להניח
שתי תפילין, ובשעת מלחמה שנושאים את כלי
זינם על זרועם ומחזיקים ברמחים נותנים
תפילין של יד גם כן בראש. וראה ב"הפלאה
שבערכין" על ספר הערוך ערך "קץ" שהאריך
לדון בדבריו.

ובעץ יוסף פירש להיפך, של ראש היו
ארבעים סאה כדברי רבי יוחנן, ושל יד מאה
ועשרים סאה, וראה שם בשם רבינו עקיבא איגר,

מטילי פז קטנים (4) ירדו לעולם, האחד ירד ברומי, וכנגדו ירד עוד אחד בלבד בכל העולם].

נמצא, שבני ציון לא היו משובחים במיוחד בעושרם בפז, כי שבח זה התייחד לרומי כנגד כל העולם.

אלא שהיו משובחין כל כך ביופיים, עד שהיו מגניין את הפז ביופיו, כלומר: הפז מתגנה לעומת יופיו. (5)

מעיקרא, חשיבי דרומאי, הוו נקטי בליונא דגושפנקא, ומשמשי ערסיהו.

[מתחילה, כשהיו חשובי רומי משמשים מיטותיהם, היו מעמידים נגד עיניהם צורות נאות, החקוקות בחותמת, כדי שתתעברנה נשותיהם בנים יפים כמותם].

מכאן — מאז ששבו הרומאים את בני ציון מסולאי הפז — ואילך:

הוו מייתו את בני ישראל שלקחו בשבי,

והוו אפרי להו בכרעי דפורייהו, וכך הוו משמשי מיטתם. [היו מביאים אותם, וקושרים אותם לרגלי מטותיהם (6) וכך היו משמשים].

אמר ליה חד לחבריה שהיה אסור כמותו: והא היבא כתיבא בתורה? [אמר האחד לחבירו שהיה אסור כמותו: צרה זו היכן נרמזה בתורה?].

אמר ענה ליה חבירו: בפסוק זה שבתוכחה היא רמוזה, שנאמר [דברים כח סא]: "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך עד השמדך", [ולכך לא נכתבו במפורש, כי דבר מגונה הוא להזכירו]. (7)

אמר, שאל מקבל התשובה את אומרה: כמה מרחיקנא מדוכתא פלן [בכמה רחוק מקום שאני אוהז בו בלימודי, מאותו מקום בו כתוב פסוק זה?]

אמר ליה מביא הפסוק: אינך רחוק אלא אינגד [מעט], פוסתא ופלגא [דף וחצי].

משמשי כנגד בליונא דגושפנקא וצורות נאות העשויות מפז, ואחר כך לקחו בני ישראל במקום פז [זהו כפז — במקום פז] ומשמשי כנגדם.

6. ראה במהר"ל שהיו בני ישראל צריכים לשמש אותם תמיד בחדר משכיותיהם, כדי שיראו אותם תמיד, וכל הזמן מחשבתם עליהם וזה נחשב כמו שקשרו אותם אל מיטתם.

7. מהרש"א. וזהו מה שנאמר "כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת" כלומר דבר שאינו ראוי להכתב — בן יהודע ושיעורים בהגדות חז"ל.

ישראל וכסיום הכתוב: "אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו", כי ריצוץ ראשיהם של הבבלים הוא מדה במדה על מה שעשו לבני ישראל — מהרש"א ומהר"ם שיף.

4. על פי תוספות בעבודה זרה יא ב ד"ה מתקל, ראה שם.

5. "מסולאים" היינו משובחים, ומעיקרא סלקא דעתין שהיו משובחים על ידי מה שהתכסו והתקשטו בפז, ומסקינן, דהיו משובחים יותר מן הפז. וראה במהרש"א שהקשה, דאם כן הוה ליה למימר המסולאים מפז? ועל כן פירש את הפסוק על פי המשך הגמרא, דמעיקרא הוו

ממנו, מחמת רבויים, כי היו דוקרין אותן
בחוטריהן [בקולמוסים שלהם].⁽¹⁰⁾

ואולם כשגרם החטא וגבר האויב, לא יכלו
לעמוד כנגדו, ולכדום, וכרכום בספריהם
והציתום באש.

תנו רבנן:

מעשה ברבי יהושע בן חנניה, שהלך לדרך
גדול שברומי.

אמרו לו: תינוק [ילד יהודי] אחד יש בבית
האסורים, יפה עינים וטוב רואי, וקווצותיו
[קווצות שערותיו] סדורות לו תלתלים.⁽¹¹⁾

הלך, ועמד על פתח בית האסורים.⁽¹²⁾

אמר [בלשון שאילה] את המקרא הזה
[ישעיה מב כד]: "מי נתן למשיסה יעקב,
ישראל לבוזזים?"

אמר ליה השואל למביא הפסוק: אי מטאי
לגביה, לא איצטריכי לך. [אם אכן הייתי
מגיע בלימודי לשם, לא הייתי צריך לדברך,
כי מאלי הייתי מבין כדברך].

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבן
שמעון בן גמליאל:

מאי דכתיב [איכה ג מט]: "עיני עוללה
לנפשי, מכל בנות עירי", [עיני ניוולה את
פני מרוב דמעות, ממה שאירע לבני
עירי]?⁽⁸⁾

ארבע מאות כתי כנסיות היו בכרך ביתר.

ובכל אחת ואחת, היו בה ארבע מאות
מלמדי תינוקות.

וכל אחד ואחד, היו לפניו ארבע מאות
תינוקות של בית רבן.⁽⁹⁾

וכשהיה אויב נכנס לשם, לא היו חוששים

8. רש"י.

9. האחרונים הקשו הרי בכבא בתרא כא א אמרו
שראוי להושיב מלמד לכל עשרים וחמשה
תלמידים, ואיך הושיבו כאן ארבע מאות
תלמידים לפני מלמד אחד? וראה בעיון יעקב,
שיתכן ואכן נענשו בשביל זה וכדאיתא במדרש
רבה ריש איכה, תני רבי שמעון בן יוחאי אם
ראית עיירות נתלשות ממקומן, שלא החזיקו
בשכר סופרים וכו' ראה שם. ובהגהות ריעב"ץ
כתב שבמשך יום שלם היו עוברים לפניו סך
הכל ארבע מאות תלמידים, אך לא היו באותה
שעה יחדיו.

10. ספר הערוך ערך מחק, וראה בעץ יוסף
שבזכות התורה היו מנצחים כל אויב, וכשגבר
אויב בעוונם ולכדום, לא עמדה להם זכות

לימודם שאפילו ספרי קודש היו נשרפים עמהם
בעוונם, שכרכו כל אחד בספרו, שהיו ספריהם
עשויים בגלילה כעין ספר תורה שלנו, ושרפום
עמהם.

11. צריך תלמוד, לשם מה ציינו את יופיו
החיצוני של התינוק, וראה בעץ יוסף שהביא מן
המדרש שאותו תינוק נשבה לקלון [כאותם
ארבע מאות ילדים, לעיל נז ב] וכתב בכך יהודיע
שמחמת יופיו יש למהר להצילו ולהפרישו
מאיסור.

12. צריך להבין מה היתה כוונתו של רבי יהושע
כשקרא פסוק זה בפתח בית האסורים, וראה
בעץ יוסף שכתב על פי המדרש הנ"ל שרבי
יהושע רצה לבחון אם התינוק רוצה עדיין לצאת
מהמאסר או שכבר נטמא ביניהם ולא ירצה

תקופה הזדמנו שני האדונים הללו למקום אחד] —

זה [מי ששבה את הבן] אומר: יש לי עבד שאין כופיו בכל העולם.

וזה [מי ששבה את הבת] אומר: יש לי שפחה, שאין בכל העולם כולו, כיופיה.

אמרו שניהם, אם כן, ברא ונשיאם זה לזה, ומחמת רוב יופיים, יהיו הוולדות משובחים ודמיהם יקרים, ונחלק בינינו את הוולדות.

הכניסום כלילה לחדר אחד.

זה נתרחק וישב בקרן זוית זה, וזו נתרקה וישבה בקרן זוית זה.

זה אומר לעצמו, אני כהן בן כהנים גדולים, (16) האשא שפחה!?

וזאת אומרת לעצמה, אני כהנת בת כהנים גדולים, וכי אנשא לעבד!?

ובכו כל אחד בפני עצמו, כל הלילה.

הצדיק התינוק את הדין עליו, וענה אותו תינוק, ואמר [את המשך הפסוק]: "הלא ה', זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

אמר רבי יהושע בן חנניה: מובטחני בו בתינוק זה, שיהיה מורה הוראה בישראל. (13)

העבודה [לשון שבועה]! שאיני זו מכאן, עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. (14)

ואכן, אמרו: לא זו משם רבי יהושע בן חנניה עד שפדאו לאותו תינוק בממון הרבה.

ואכן, לא היו [עברו] אלא ימים מועטים, עד שהורה אותו תינוק הוראה בישראל.

ומנו [מי היה אותו תינוק]? הוא התנא רבי ישמעאל בן אלישע. (15)

אמר רב יהודה אמר רב:

מעשה בבנו ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים.

לימים, נזדווגו שניהם במקום אחד [אחרי

החורבן לא שייך טעם זה [כי בלאו הכי היו השבויים מרובים].

15. אין זה רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול הנזכר בברכות ו א, שהרי רבי ישמעאל שימש בכהונה גדולה בזמן הבית, ואילו רבי ישמעאל דהכא תינוק היה בזמן החורבן, אלא תרי רבי ישמעאל בן אלישע הוו, ראה בתוספות רבינו יהודה החסיד לברכות נו ב ובתוספות יבמות קד א ד"ה אמר, ובמהר"ם שיף.

16. אם רבי ישמעאל אביהם הוא רבי ישמעאל הנזכר לעיל, אם כן צריך לפרש שהיו ממשפחת

לצאת וכאשר השיב לו "הלא ה זו חטאנו לו" ידע שמצטער בשביו.

13. ראה במפרשי העין יעקב, שהתינוק התכוון לדבר עמוק במה שסיים את הפסוק שהתחיל רבי יהושע, ומכך למד רבי יהושע על מעלתו המיוחדת.

14. הקשו התוספות, הרי קיימא לן [לעיל מה א]: "אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן", ראה מה שתירצו, ולעיל כתבו התוספות שהיות וטעם האיסור הוא מחשש שמא יתאמצו הגויים לשבות שבויים נוספים, יש לומר שבזמן

אמר לו: אף על פי כן רוצה אני לראות את יופיה!

הפשיטה ששה חלוקים, ושביעי קרעתה היא עצמה, ונתפלשה באפר.

התפללה ואמרה לפניו [לפני הקדוש ברוך הוא]: רבונו של עולם, אם עלינו לא חסת, כי חטאנו, על קדושת שמך הגבור, למה לא תחוס ונקום נקמתך?!

ועליה קונן ירמיה [ירמיה ו כו]: "בת עמי חגרי שק, והתפלשי באפר, אבל יחיד עשי לך, מספר תמרורים, כי פתאם יבא השודד עלינו".

"עליך" בלשון יחיד, על בת עמי, לא נאמר, אלא "עלינו", בלשון רבים, כביכול, עלי [כלפי מעלה] ועליך בא שודד כי שם שמים נתחלל בכך.

אמר רב יהודה אמר רב:

מאי דכתיב [מיכה ב ב]: "ועשקו גבר וביתו, ואיש ונחלתו"?

מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו, ושוליא דנגרי הוה [לא היה רבו לתורה, אלא לאומנות של נגרים].

פעם אחת הוצרך רבו ללוות מעות.

אמר לו השוליא; שגר [שלח] אשתך אצלי, ואלונה.

כיון שעלה עמוד השחר, והאיר היום, הכירו האח והאחות זה את זה, ונפלו זה על זה, וגעו בכביה, עד שיצאה נשמתן. (17)

ועליהן, קונן ירמיה בנבואת החורבן: "קרא עלי מועד [שנתוועדו האדונים] לשבור [טהרת] בחורי. גת דרך ה' לבתולת בת יהודה. על אלה אני בוכיה, עיני עיני יורדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי, היו בני שוממים כי גבר אויב" [איכה א טז]. (18)

אמר ריש לקיש: מעשה באישה אחת, וצפנת בת פניאל שמה.

"צפנת" היתה נקראת על שם שהכל צופין בה מרוב יופיה.

ובת "פניאל" היתה נקראת, על שם שהיתה בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים.

שנתעלל בה השבאי ששבאה כל הלילה.

למחר, הלבישה שבעה חלוקים לצניעות ולכבודה, כדי להחשיבה, והוציאה למוכרה.

בא אדם אחד, שהיה מכוער ביותר.

אמר לו אותו אדם: הראני את יופיה כדי שאקחנה.

אמר לו המוכר: ריקא [טיפש], אם אתה רוצה ליקח, קח, שאין כיופיה בכל העולם כולו.

חסידותם, שנצטערו על קריאת שם עבד לאחיה ושם שפחה לאחותו ופגעו בכבוד כהונה ובכבוד אבותם.

18. ראה מהרש"א.

כהנים גדולים, או אפשר שרבי ישמעאל אביהם הוא רבי ישמעאל כהן גדול שבכרכות — הגהות ריעב"ק.

17. ראה בבן יהוידע שצערם הגדול היה מרוב

והוא [המורה, בעלה הראשון] היה עומד ומשקה עליהן.

והיו דמעות נושרות מעיניו, ונופלות בכוסיהן.

ועל אותה שעה, על העוול הזה, נתחתם גזר דין.

ואמרי לה: גזר הדין נחתם על שתי פתילות בנר אחד, משל הוא לשני אנשים המשמשים עם אשה אחת.

ופירש המהרש"א: ששתי הלשונות על אותו מעשה נתכוונו, כי לפי הלשון הראשון, בשעה שהיה השוליא עם אשת רבו, לא עבר עמה עבירה, אלא שעל אותה שעה שעסקו להסיתו לגרשה ולהשתעבד בו על ידי כתובתה, על כך נתחתם גזר דין; ולפי הלשון השני "אותה שעה" אינה עיקר העבירה, אלא שכאשר שהתה עמו שלשה ימים עבר עמה עבירה, וזו היא שאמרו: שתי פתילות בנר אחד, שהרי היתה אשת איש, ונאסרה לשוליא על ידי הזנות גם לאחר שנתגרשה, כדין סוטה לבועלה.⁽²⁰⁾

שנינו במשנה: לקח מן הפיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל כו', לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל.

אמר רב: לא שנו "מקחו בטל" לפי משנה ראשונה, אלא דאמר לו בעלים ללוקח: "לך חזק וקני", כלומר: לך וקנה לך את השדה בחזקה.

שיגר אשתו אצלו ושהה השוליא עמה שלשה ימים.

כשראה שאין אשתו חוזרת, קדם המורה, ובא אצלו [אצל השוליא], ואמר לו: אשתי ששגרתי לך, היכן היא?

אמר לו התלמיד: אני פטרתיה לאלתר [שלחתי אותה מיד], ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך.⁽¹⁹⁾

אמר לו המורה לתלמידו: מה אעשה?

אמר לו התלמיד: אם אתה שומע לעצתי, גרשה!

אמר לו המורה: רוצה אני לגרשה, אך מה אעשה וכתובתה מרובה ואין בידי לשלם לה?

אמר לו: אני אלוך, ותן לה כתובתה.

עמד זה [הבעל, המורה] וגרשה, והלך הוא [התלמיד] ונשאה.

כיון שהגיע זמנו לשלם את החוב, ולא היה לו לפורעו.

אמר לו התלמיד: בא ועשה עמי מלאכה במקום חובך.

והיו הם, התלמיד ואשתו, [אשתו לשעבר של המורה], יושבים ואוכלין ושותין.

19. ראה במהרש"א שהיא עשתה זאת מרצון ונאסרה על בעלה, וראה בבן יהודע שלכך הזכיר שתינוקות היו, היות ואין בכחם לכא עליה

20. ראה עוד במהר"ל ובבן יהודע. כל כך, ועל ידי זה נודע לו הדבר.

ותמחה הגמרא: **נימא תיהוי תיובתא דרב**
[האם ברייתא זו סותרת את דברי רב]!

ומשנינן: לא קשיא, כי **אמר לך רב**:

מאי "אחריות" נמי דקתני בברייתא, אין הכוונה התחייבות לשלם במקרה שיוציאו מן הלקוח את הקרקע, אלא, עצם כתיבת השטר היא "אחריות" וביטוח שלא תחזור האשה ותתבע את הלקוח.

א. הלקוח שדה מחבירו, והחזיק בה שלש שנים, אינו צריך לשמור את שטרו, ואף בלא שטר נאמן הוא לומר לקחתי שדה זו, כי אם לא לקחה, איך שתק הבעלים שלש שנים ולא עירער, ושתיקתו – ראייה היא על המקח.

ב. החזיק בשדה שלש שנים בלא ערעור, ואינו טוען שלקחה מן הבעלים, עליו להחזירו לבעלים, כי "חזקה בלא טענה" היא, ואינה מועילה לזכות בשדה.

תנו רבנן:

מי שלקח שדה מן הסיקריקון, ואכלה הלקוח

כי היות ולא עשה הבעלים מעשה אלא דיבור בעלמא, יש לומר, לא נתכוין להקנות לו, אלא לסלק את הסיקריקון [או את האשה – כשלקח מן האשה] מעליו, כי את הלקוח נוהג לו לתבוע יותר מאשר לדון עם הסיקריקון.

אבל בכגון שכתב לו שטר, הרי קנה הלקוח, כי בודאי מדעתו הקנה לו, כי אם לא נתכוין למכר גמור, לא היה לו צורך לטרוח ולכתוב שטר, והיה יכול להסתפק בקנין חזקה.⁽²¹⁾

ושמואל אמר: אף בכתב לו שטר, נמי לא קנה הלקוח,⁽²²⁾ עד שיכתוב לו אחריות, שאם יטרפו ממנו יוכל לחזור ולגבות מן המוכר את דמי הקרקע, כי אז ודאי שמדעתו הוא מקנה, ואין כוונתו להפטר מן הסיקריקון בלבד.

ב-ח **תניא בוותיה דשמואל:**

רבי שמעון בן אלעזר אומר: לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים.

לקח מן האיש, וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל, עד שתכתוב לו שטר עם אחריות. [וכן בסיקריקון].

בו אחריות, ולפי זה אם כתב בשטר במפורש שהוא מוכר שלא באחריות, גם לדעת רב לא קנה. [וראה בריטב"א ובנימוקי יוסף בבבא בתרא שכאשר כותב שטר בעל כורחו לא אומרים "אחריות טעות סופר"].

22. כי בכל גווניו אנו אומרים שמתיירא הוא מן הסיקריקון ועל כן אין השטר מהוה ראייה להסכמתו.

21. רש"י. וראה בתוספות בבבא בתרא מז ב ד"ה אבל שכתבו דאף אם כתב שטר אין ראייה על הסכמתו, כי שמא מפחד הוא מן הסיקריקון, אלא דהכא מיירי שאחרי הקנין הוסיף לתת לו עוד שטר ראייה.

ועוד כתבו, שבין רב ובין שמואל סוברים שאם כתב לו שטר בלא אחריות לא קנה, אלא שרב סובר "אחריות טעות סופר", כלומר אף אם לא נכתבה אחריות בשטר, אנו תולים זאת בטעותו של הסופר והשטר נחשב כמי שנכתבה